

GUDSTJÄNSTKONGREGATIONEN

**Cirkulärskrivelse 16 januari 1988
om det rätta sättet att förbereda och fira påsken i liturgin**

Prot. N. 120/88

Svensk översättning KLN mars 1988

FÖRORD

1. Ordningen för påskhögtiden och hela stilla veckan, som reformerades av Pius XII 1951 och 1955, mottogs i allmänhet med tillfredsställelse av alla stift inom den romerska riten.

Det Andra vaticankonciliet har, framför allt i konstitutionen om den heliga liturgin, understrukit hur centralt Kristi påskmysterium är i traditionen och påmint om att kraften i alla sakrament och sakramentalier där har sin källa.

2. Liksom veckan har sin början och sin höjdpunkt i söndagsfirandet, som präglas av sin likhet med påskan, så är hela kyrkoårets höjdpunkt det heliga *Triduum paschale*, vår Herres Lidande och Uppståndelse, som föregås och förbereds av Fastan och följs av sin glädjefyllda efterfirning under påsktidens femtio dagar.

3. På många håll är dessa heliga handlingar hållna i den största vördnad av församlingar och präster, och man deltar i dem med verklig andlig uppbyggelse.

På andra håll däremot har den ursprungliga entusiasm som en gång mötte det reformerade påsknattsfirandet efter hand börjat svalna. På några platser har begreppet påskvaka till och med fallit i glömska för att i stället komma att betraktas som en vanlig anteciperad söndagsmessa, firad på lördag kväll.

Vidare respekterar man på sina håll inte de föreskrivna tidpunkterna för *Triduum sacrum*. Dessutom förlägger man ofta församlingens andakter och fromma övningar till de bekvämaste tiderna, med påföljd att folk deltar i dem i större antal än vid de liturgiska gudstjänsterna. Utan tvivel beror dessa svårigheter på att prästerskap och församlingar ännu inte har tillräcklig bildning när det gäller påskens mysterium som medelpunkt i kyrkoåret och det kristna livet.

4. På många håll sammanfaller numera semestern med Stilla veckan, vilket tillsammans med andra svårigheter i det moderna samhället är ett svårt hinder för deltagandet i påskfirandet.

5. Med tanke på allt detta har denna kongregation funnit lämpligt att på grundval av vunna erfarenheter påminna om några teologiska och pastorala grundsatser samt om de regler som gäller för firandet av Stilla veckan. Dock behåller allt det som står i de liturgiska böckerna och som avser Fastan, Stilla veckan, *Triduum sacrum* och Påsktiden sin fulla giltighet, såvida det i detta dokument inte tolkas på annat sätt.

Dessa normer föreläggs nu på nytt i deras fulla kraft, i syftet att vår frälsnings stora mysterier skall firas på ett fruktbarande sätt och hela församlingens deltagande skall underlättas.

I. FASTETIDEN

6. Fastetiden är som en botgöringens tid en tid av nåd under vilken man vandrar framåt mot Påsken, som är det heliga berget. Fastan förenar, genom denna dubbla karaktär, katekumener och döpta i firandet av påskens mysterium. Katekumenerna ges, genom "inskrivningen" eller "skrutinierna", tillträde till de kristna initiationssakramenten; de döpta skall genom att oftare lyssna till Guds ord, genom en ihärdigare bön och genom att i Botens sakrament förnya sina doplöften.

a. Fastetiden och den kristna initiationen

7. Hela den kristna initiationen har påskkaraktär, eftersom den är ett sakramentalt deltagande i Kristi död och uppståndelse. Därför måste också Fastetiden komma till sin rätt som en tid av rening och upplysning, i synnerhet genom "skrutinierna" och "överlämnandet". Själva påskvakan skall anses som den lämpligaste tidpunkten att fira initiationssakramenten.

8. Inte heller de församlingar som saknar egna katekumener får försumma att be för dem som under nästkommande påsknatt skall ta emot initiationssakramenten. Prästerna skall å sin sida förklara vikten av den trosbekännelse som hör till dopet, så att alla kan växa i sitt kristna liv. Efter fastans tid av bot och självprovning inbjuds alla att förnya denna trosbekännelse.

9. Under Fastan skall man se till att undervisning ges till de vuxna som blivit döpta som barn men sedan inte har fått någon kristendomsundervisning och därför heller inte konfirmerats och gått till sin första kommunion. Under denna tid skall man också fira botgudstjänster som förberedelse för Botens sakrament.

10. Fastetiden är dessutom den rätta tiden att fira de botriter som motsvarar skrutinierna för barn som ännu inte döpts men uppnått passande ålder, samt för barn som döpts men ännu inte gått till sin första bikt.

Det är biskopens uppgift att se till att katekumenerna får undervisning, vare sig de är barn eller vuxna. Han bör också när tillfälle gives presidera under dessa riter, alltid med deltagande av den lokala församlingen.

b. Fastetidens gudstjänster

11. Söndagarna i Fastetiden har högre rang än till och med Herrens fester och alla högtider. De högtider som sammanfaller med dessa söndagar anteciperas på föregående lördag. Vardagarna i Fastetiden har likaledes företräde framför obligatoriska minnesdagar.

12. Det är framför allt i söndagspredikan som man skall ge en katekes om påskmysteriet och sakramenten, därigenom att man noggrant förklarar textläsningarna, i synnerhet evangeliet, som belyser de olika aspekterna i dopet, de andra sakramenten och i själva Guds barmhärtighet.

13. Sjålasörjarna skall oftare och mer utförligt förklara Guds ord i homilian på vardagarna, i ordets gudstjänster och vid botandakter, i särskilda fastepredikningar, hembesök eller när man går runt och välsignar hemmen. De döpta bör oftare delta i vardagsmässorna, eller om detta inte är möjligt, uppmuntras att själva läsa dagens läsningar, i hemmet eller enskilt.

14. Fastetiden behåller sin karaktär av botted. Vid katekesen skall man understryka det som hör till en äkta botgöring: avskyn för synden, som är ett brott med Gud, samt syndens sociala konsekvenser.

Att öva sig i dygden och att öva botgöring är en nödvändig förberedelse på Påsken. I hjärtats omvändelse skall den yttre botgöringen ha sin källa, såväl hos enskilda kristna som hela församlingar. Botövningarna skall visserligen anpassas efter omständigheterna och vår tids förhållanden men skall alltid genomsyras av evangeliets anda och syfta till de medmänniskans bästa.

Man får inte glömma Kyrkans roll i boten eller försumma bönen för syndarna, som oftare skall ihågkommas i allmänna kyrkobönen.

15. De döpta skall uppmuntras att oftare delta i Fastetidens gudstjänster och i botandakterna, så att dessa bär frukt. Framför allt skall de inbjudas att gå till bikt enligt kyrkans lag och tradition för att med renat sinne kunna delta i påskens mysterier. Det är synnerligen lämpligt att under Fastetiden fira en gudstjänst enligt ordningen för försoning av flera penitenter, med individuell bikt och avlösning, så som det beskrivs i *Rituale Romanum*.

Sjålasörjarna skall se till att de oftare är anträffbara som biktfäder och göra allt för att underlätta mottagandet av botens sakrament genom generöst ställa sig till förfogande på regelbundna tider.

16. Fastetidens alla övningar har det syftet att ställa den lokala kyrkans i centrum och att främja dess liv. Av den anledningen rekommenderas att man behåller och omhuldar den traditionella formen för den lokala kyrkans gudstjänst efter mönstret av den romerska kyrkans ”stationer”. Sådana stationsgudstjänster kan anordnas - helst under ledning av stiftets biskop - vid helgonens gravar eller i en stads viktigaste kyrkor eller i stiftets viktigaste vallfartsorter.

17. Under Fastetiden är det inte tillåtet att smycka altaret med blommor, och orgeln skall enbart användas som stöd för sången, detta med hänsyn till tidens botkaraktär.

18. Likaså utelämnar man Halleluja i alla gudstjänster från Askonsdagen till Påskvakan, också under högtider och fester.

19. I mässan och andra gudstjänster skall man välja sådana sånger och psalmer som motsvarar Fastetiden och dess läsningar.

20. Man bör främja sådana former av andakter som bäst överensstämmer med Fastetidens stämning, t ex korsvägsandakten, för att så förbereda de döpta på firandet av Kristi påskmysterium.

c. Vissa dagar i Fastetiden har en egen prägel

21. Onsdagen före första söndagen i Fastan (Askonsdagen) tar församlingen emot askan och går in i den tid som skall vara en reningens tid. Med denna botgöringssed, som övertagits från bibelns värld och behållits i den kyrkliga traditionen in i vår tid markeras att människan är en syndare, som på ett yttre sätt bekänner sin skuld inför Gud och därmed uttrycker en inre vilja till omvändelse i hopp om att Herren skall vara honom nådig. Med detta tecken börjar botens väg som skall nå sitt mål när man firar botens sakrament dagarna före Påsken.

Man välsignar och delar ut askan antingen inom mässan eller i en särskild gudstjänst. I det senare fallet börjar man med en ordets gudstjänst och slutar med allmänna kyrkobönen, Fader vår och välsignelsen.

22. Askonsdagen är obligatorisk botgöringsdag i hela kyrkan, en abstinens- och fastedag.

23. Första söndagen i Fastan betecknar början på de fyrtio dagarnas sakramentala tecken, som är en frälsningens tid som skall leda till vår helgelse. Vid mässan bör man markera detta på något sätt, till exempel genom en ingångsprocession med Allhelgonalitanian. Under mässan på första Fastesöndagen bör biskopen i sin domkyrka eller på annan lämplig plats fira inskrivningen till katekumenatet, alltefter pastorala behov.

24. Evangeliet om den samariska kvinnan, om den blindfödde och om Lasaros uppväckande, som hör hemma på resp. tredje, fjärde och femte söndagen i Fastan, årgång A, kan läsas också under årgångarna B och C, med tanke på deras stora betydelse för den kristna initiationen, i synnerhet där det finns katekumener.

25. På fjärde söndagen i Fastan (*Lætare*) och på högtider och fester får man spela orgel och smycka altaret med blommor. Denna söndag kan rosa mässkrud användas.

26. Om biskopskonferensen anser det lämpligt kan man behålla bruket att täcka över kors och bilder i kyrkan från och med femte söndagen i Fastan. Korsen förblir övertäckta till slutet av Långfredagsliturgin, bilderna till början av Påskvakan.

II. STILLA VECKAN

27. Under Stilla veckan firar kyrkan vår frälsnings mysterier som fullbordats av Kristus under den sista veckan av hans jordeliv, med början i hans messianska intåg i Jerusalem. Fastetiden fortsätter ända till Skärtorsdagen. I och med mässan "till åminnelse av Herrens nattvard" börjar *Triduum sacrum*, de heliga tre påskdagarna, som fortsätter med Långfredagen "till åminnelse av Herrens lidande" och Påskafton, når sin höjdpunkt med Påskvakan och slutar med vespern på Påskdagen.

Vardagarna i Stilla veckan har företräde framför alla andra firningsämnen. Under de dagarna bör man helst inte fira dop eller konfirmation.

a. Palmsöndagen - Passionssöndagen

28. Stilla veckan börjar med Palmsöndagen eller Passionssöndagen, som i sig förenar Kristi kungliga triumf med förkunnelsen av hans lidande. I gudstjänst och predikan på denna söndag skall man framhålla båda dessa aspekter av påskens mysterium.

29. I urminnes tid har man ihågkommit Herrens intåg i Jerusalem med en högtidlig procession, då de kristna efterliknar de judiska barnen genom att sjunga lovsånger med gröna kvistar i händerna och gå ut för att möta Herren med ropet "Hosianna".

Man skall bara ha en procession, nämligen före den högmässa som är bäst besökt (kan alltså även vara kvällsmässan på lördag eller söndag). Lämpligen samlas församlingen först i en mindre kyrka eller på lämplig plats utanför den kyrka till vilken processionen skall gå.

Församlingen deltar med gröna kvistar av lämpligt träd i händerna.

Prästen och hans assistenter går före folket med kvistar i händerna.

Man välsignar kvistarna för att de skall bäras under processionen. De tas sedan hem och påminner där om Kristi seger, den som processionen var ett firande av.

Sjålasörjarna skall se till att processionen till Kristus Konungens ära förbereds och firas så att den bär verklig frukt i församlingens liv.

30. Missale Romanum föreskriver utom processionen till åminnelsen av Kristi intåg i Jerusalem också två andra former; detta har skett med hänsyn till de praktiska svårigheter att anordna en verklig procession som finns på vissa håll, och inte för att erbjuda en lättare eller bekvämare lösning.

Den andra formen är det högtidliga intåget i de fall då man inte kan börja utanför kyrkan. Den tredje formen är det vanliga intåget utan särskilda ceremonier.

31. När man inte kan fira mässan bör man fira en ordets gudstjänst kring det messianska intåget i Jerusalem och Herrens lidande, antingen kvällen före eller vid lämplig tid på själva söndagen.

32. Under processionen sjunger kören och folket de sånger som föreslås i Missale Romanum, till exempel psalm 24 eller 47 i Psaltaren eller andra lämpliga psalmer om Kristus Konungen ur psalmboken.

33. Passionsberättelsen skall omges med särskild högtidlighet. Den skall sjungas eller läsas på traditionellt sätt, det vill säga av tre personer som representerar resp. Kristus, evangelisten och folket.

Passionen sjungs eller läses av diakonerna eller prästerna, eller, om de inte finns i tillräckligt antal, av lektorer; i detta fall skall Kristi roll reserveras för prästen. Man använder inte ljus

eller rökelse, man hälsar inte folket eller gör korstecknet över boken. Diakonerna ber om prästens välsignelse, som normalt i mässan.

För församlingens bästa bör passionen sjungas i sin helhet, och man får inte utelämna de läsningar som föregår den.

34. Efter passionen får man inte utlämna homilian.

b. Krismamässan

35. Krismamässan, som biskopen koncelebrerar med sitt presbyterium och där han inviger det heliga krismat och välsignar de andra oljorna, är ett uttryck för prästernas kommunion kring sin biskop i en och samma prästerliga tjänst som Kristus har. Prästerna från olika delar i stiftet skall inbjudas till koncelebrationen med sin biskop i deras egenskap av hans vittnen och medarbetare vid konsekrationen av krismat, eftersom de är hans medarbetare och rådgivare i den dagliga tjänsten.

Man skall också enträget inbjuda folket att delta i denna mässa och att där motta den heliga kommunionen.

Enligt hävdvunnen sed skall krismamässan firas på Skärtorsdagen. Om klerkerna och folket bara med svårighet kan samlas kring sin biskop just den dagen kan man förlägga den någon dag tidigare (alltid omedelbart före Påsken). Det nya krismat och de nya oljorna för katekumenerna skall användas under Påskvakan då man firar de kristna initiationssakramenten.

36. Med tanke på vilken vikt denna mässa har för hela stiftets liv skall den bara hållas en enda gång, helst i domkyrkan, eller om pastorala skäl föreligger, i någon annan central kyrka.

Ute i de lokala församlingarna kan man ta emot de heliga oljorna antingen före kvällsmässan på Skärtorsdagen eller vid annat lämpligt tillfälle. Detta kan hjälpa de kristna att förstå innebörden i bruket av de heliga oljorna och krismat och deras betydelse för det kristna livet.

c. Botgudstjänster vid slutet av Fastetiden

37. Det är lämpligt att Fastetiden avslutas med firandet av Boten, både för den enskilde och för församlingen, för att man därmed skall beredas att bättre ta del i påskens mysterium.

Denna gudstjänst bör äga rum före *Triduum paschale* och bör inte äga rum omedelbart före kvällsmässan på Skärtorsdagen.

III. ALLMÄNT OM TRIDUUM SACRUM

38. Från och med mässan till åminnelsen av Herrens nattvard till och med vespern på Påskdagen firar kyrkan varje år de stora mysterierna i människans återlösning. Denna tid kallas med rätta ”den Korsfästes, Begravdes och Uppståndnes tre dagar” eller *Triduum paschale*, ty när de firas blir påskens mysterium, Herrens övergång från denna världen till Fadern, närvarande och fullbordat. Genom att fira detta mysterium förenar sig kyrkan med hjälp av de liturgiska och sakramentala tecknen innerligt med Kristus sin Brudgum.

39. Påskfastan under de två första dagarna av detta *Triduum* skall hållas obrottsligt. Kyrkan fastar enligt fornkyrklig sed därför att ”Brudgummen tagits ifrån henne”. Långfredagen skall överallt iakttas som faste- och abstinensdag, och denna fasta bör lämpligen utsträckas också till Påskaftonen, så att kyrkan med öppet och upplyft sinne kan nå fram till Påskdagens glädje.

40. Det är önskvärt att man gemensamt firar läsningsgudstjänstens och laudes på Långfredag och Påskafton. I domkyrkan är det önskvärt att biskopen firar denna tidegård omgiven av sina klerker och sitt folk.

Detta officium, som tidigare kallades *Tenebrae*, bör bevara sin ställning i folkets medvetande som en betraktelse över Herrens lidande, död och begravning, i väntan på att hans uppståndelse skall förkunnas.

41. För att värdigt fira *Triduum sacrum* krävs det ett lämpligt antal assistenter och ministranter med tillräcklig undervisning om vad de skall göra. Själasörjarna skall söka att på bästa sätt förklara för församlingen innebörden och ordningen i gudstjänsten, så att den kan ta aktiv och meningsfull del i den.

42. Under Stilla veckan blir församlingens, assistenternas och celebrantens sång särskilt meningsfull, i synnerhet under *Triduum sacrum* på grund av dessa dagar särskilda högtidlighet och därför att texterna blir mer talande om de framförs med sång.

Biskopskonferenserna skall, om så inte redan ägt rum, föreslå musik till texter och acklamationer, vilka alltid skall utföras med sång. Detta gäller följande texter:

a. den allmänna kyrkobönen på Långfredagen; diakonens uppmaningar (i förekommande fall) och folkets svar;

b. texterna vid korshyllningen;

c. acklamationerna under processionen med påskljuset och i påskljusets lovsång, det responsoriala Halleluja, Allhelgonalitanian och acklamationen efter välsignelsen av dopvattnet.

De liturgiska sångerna får inte utelämnas lättvindigt. När de översätts till folkspråket skall de samtidigt föras med melodier. Om texterna ännu inte är tillgängliga på folkspråket väljer man tills vidare likvärdiga sånger. Man kan lämpligen iordningställa särskilda agendor för dessa gudstjänster.

Särskilt bör man förbereda:

a. sånger för Palmsöndagens välsignelse och procession in i kyrkan;

b. sånger för processionen med de heliga oljorna;

c. sångerna under processionen med offergåvorna under Skärtorsdagens kvällsmässa samt hymnen för sakramentsprocessionen efter denna mässa till repositionskapellet;

d. refränger till psalmerna i Påskvakan och sångerna under bestänkandet med vigvatten. Melodier skall skapas för att underlätta sången av passionen, påskljusets lovsång och vid välsignelsen av dopvattnet.

I större kyrkor skall man använda sig av den överflödande skatten av gammal och modern kyrkomusik; dock skall man alltid se till att folket tar aktiv del i sången.

43. Det är mycket lämpligt att medlemmarna i ordensgemenskaper, prästerliga såväl som icke-prästerliga och andliga lekmanföreningar, tar del i firandet av *Triduum sacrum* i de större kyrkorna.

Om firandet av *Triduum sacrum* på grund av för litet antal deltagare, ministranter eller sångare inte kan ske under värdiga former skall man förlägga firandet till en annan och större kyrka.

Också där flera mindre församlingskyrkor är anförtrodda åt en enda präst är det lämpligt att man förlägger den gemensamma gudstjänsten till den största kyrkan inom området, där så kan ske.

Där en kyrkoherde har ansvaret för två eller flera församlingar i vilka församlingen deltar i stort antal och firandet kan ske med tillbörlig omsorg och högtid kan han dubblera firandet av gudstjänsterna under *Triduum sacrum*, om han iakttar samtliga liturgiska föreskrifter.

För att eleverna vid prästseminarierna skall kunna ”leva Kristi påskmysterium för att själva kunna leda det folk som skall anförtros dem in i det”, är det alldeles nödvändigt att de får en fullständig liturgisk utbildning. Det är önskvärt att de under sina år i seminariet själva får stifta bekantskap med den mest utförliga formen av påskfirande, i synnerhet när den presideras av biskopen.

IV. SKÄRTORSDAGENS KVÄLLSMÄSSA TILL ÅMINNELSE AV HERRENS NATTVARD

44. Med mässan på Skärtorsdagens kväll inleder kyrkan *Triduum sacrum* och vill ihågkomma den sista måltiden, när Herren Jesus älskade de sina som var här i världen intill det yttersta; i den natt då han blev förrådd offrade han sin kropp och sitt blod under bröds och vins gestalter till Fadern och gav det åt sina lärjungar till föda, med uppdraget till dem och deras efterföljare att frambära samma offer till sin åminnelse.

45. Hela uppmärksamheten skall inriktas på att mysterierna i denna mässa skall ihågkommas: instiftelsen av eukaristin, instiftelsen av prästämbetet och Herrens bud om broderlig kärlek. Allt detta skall beröras i homilian.

46. Mässan till åminnelse av Herrens nattvard firas på kvällen, vid en tidpunkt som underlättar deltagandet av så många som möjligt. Alla präster kan koncelebrera i den, även

om de tidigare på dagen har koncelebrerat krismamässan eller måste celebrera ännu en mässa för sådana som är förhindrade att delta i kvällsmässan.

47. På de platser där ett verkligt pastoralt behov finns kan ordinarius loci tillåta firandet av ännu en mässa i en kyrka eller ett kapell, på kvällen eller i nödfall på morgonen, men endast för sådana som är absolut förhindrade att delta i kvällsmässan. Under alla förhållanden måste man undvika att dessa tillstånd ges till förmån för privatpersoner eller små grupper, så att huvudgudstjänsten inte blir lidande på detta.

Enligt kyrkans urgamla tradition är alla mässor som firas utan menighet förbjudna på Skärtorsdagen.

48. Före mässan skall tabernaklet vara tomt. Hostierna för församlingens kommunion skall konsekreras under denna mässa. Man konsekrerar tillräckligt mycket bröd för kommunionen i dag och följande dag.

49. Man avdelar ett kapell för reservationen av det Allraheligaste sakramentet. Det smyckas på lämpligt sätt, så att bön och meditation underlättas: bäst är om man iakttar den sobra enkelhet som överensstämmer med dessa dagars karaktär. Alla missbruk härvidlag skall undvikas eller avskaffas.

Om tabernaklet är placerat i ett permanent sakramentskapell vid sidan av huvudskeppet, bör platsen för reservationen och tillbedjan förläggas dit.

50. Under Gloria ringer man i kyrkklockorna. Efter sången används de inte mer förrän under Påskvakan, enligt lokal sed (detta under förutsättning att inte den lokala biskopskonferensen bestämmer något annat) Under samma tid används orgeln enbart som stöd för församlingssången.

51. Fottvagningen av några utvalda män som traditionellt äger rum denna dag, vill vara ett uttryck för Kristi tjänande kärlek, ty han kom ”inte för att tjänas utan för att tjäna”. Denna tradition bör bevaras och förklaras i sin ursprungliga innebörd.

52. Under processionen med offergåvorna, då folket sjunger ”Där barmhärtighet och kärlek” (*Ubi caritas*), kan man lämpligen bära fram också gåvor till de fattiga, i synnerhet sådana medel som insamlats under Fastetiden i botens anda.

53. När kommunionen skall bäras hem till de sjuka är det lämpligast att man tar eukaristin från altaret i kommunionsoögonblicket och att diakonerna, akolyterna eller de extraordinarie kommunionutdelarna bär dem till kommunikanterna, så att dessa på ett mer intensivt sätt kan förena sig med den gudstjänstfirande kyrkan.

54. Efter bönen efter kommunionen formerar man sig till procession. Den går genom kyrkan och följer det Allraheligaste sakramentet till repositionstabernaklet. Först går korsbäraren, följt av ljusbärare och rökelse. Under tiden sjunger man Pange lingua eller motsvarande

eukaristisk sång. Processionen och reservationen av det Allraheligaste sakramentet kan inte göras i de kyrkor där man inte firar den högtidliga långfredagsliturgi.

55. Sakramentet skall förvaras i ett låst tabernakel. Det får aldrig exponeras i monstrans. Tabernaklet eller custodian får inte ha formen av en grav. Man skall undvika själva ordet ”grav”; repositionskapellet är inte inrett för att symbolisera ”Herrens begravning” utan för att förvara Herrens kropp för kommunionen vid Långfredagens liturgi.

56. Församlingen inbjuds att dröja kvar i kyrkan efter kvällsmässan under en del av natten för att tillbe det Allraheligaste sakramentet på tillbörligt sätt under denna dags högtidliga reservation. Under tillbedjan kan man lämpligen läsa ett stycke ur Johannesevangeliet (kap. 13-17). Efter midnatt skall tillbedjan ske utan högtidliga former, med tanke på att Långfredagen börjat.

57. Efter mässans slut avkläds altaret. Man övertäcker lämpligen kyrkans kors med en röd eller violett duk, såvida detta inte redan skett före femte söndagen i Fastan. Det är inte tillåtet att tända ljus inför helgonens bilder.

V. LÅNGFREDAGEN TILL ÅMINNELSE AV HERRENS LIDANDE

58. På denna dag, då ”vårt påskalamm, Kristus, blev slaktat” ihågkommer kyrkan hur den föddes ur Kristi sida när han somnade i döden på korset. Hon betraktar sin Herres och Brudgum lidande, hyllar hans kors och ber för hela världens frälsning.

59. Enligt urgammal sed firar kyrkan denna dag inte eukaristin; kommunionen utdelas till de troende endast under firandet av Herrens lidande. Dock kan man bära ut kommunionen till sjuka, som är förhindrade att delta i denna gudstjänst, när som helst på dagen.

60. Långfredagen till åminnelse av Herrens lidande är obligatorisk botgöringsdag för hela kyrkan, och den skall iakttas med fasta och abstinens.

61. Denna dag är det strängt förbjudet att fira sakramenten, med undantag av boten och de sjukas smörjelse. Begravning kan ske, men utan sång och utan orgelspel och klockringning.

62. Det är önskvärt att läsningsgudstjänsten och laudes i dag firas gemensamt med församlingen (jfr n. 40).

63. Liturgin till åminnelse av Herrens lidande firas under eftermiddagen, omkring klockan 15. Av pastorala skäl kan man välja lämpligare tidpunkt då så många som möjligt kan delta, till exempel mitt på dagen eller på kvällen, dock ej efter klockan 21.

64. Man skall obrottsligt iaktta ordningen för gudstjänsten till åminnelse av Herrens lidande (ordets gudstjänst, korsets hyllning, kommunion), som är gammal tradition i kyrkan. Ingen får på eget bevåg införa ändringar.

65. Prästen och assistenterna går för altaret under tystnad och utan sång. Om man skall ge en kort inledning skall detta ske före själva gudstjänsten.

Prästen och assistenterna bugar sig för altaret och lägger sig raklånga på golvet: denna gest, som är karaktäristisk för Långfredagen, skall troget bevaras som symbol för "den jordiska människans" ödmjukande och för kyrkans sorg.

Under intåget står församlingen upp och faller därefter på knä i tyst bön.

66. Läsningarna läses oavkortade. Responsoriepsalmen och sången före evangeliet framföres på vanligt sätt. Passionshistorien enligt Johannes sjunges eller läses som på Palmsöndagen (jfr n. 33). Efter passionen håller man en predikan. Efter predikan kan man iaktta en stunds tystnad för meditation.

67. Den allmänna kyrkobönen i den lydelse och form som härstammar från antiken, med samtliga intentioner, detta med tanke på att allt är ett uttryck för Kristi lidandes universella makt; han hängde ju på korset för att frälsa alla människor. När det råder allmänt nödläge kan ordinarius loci tillåta att man tillägger en särskild intention.

Prästen kan välja bland intentionerna i missalet de som är mest passande i den lokala situationen, förutsatt att man behåller den i den allmänna kyrkobönen traditionella ordningsföljden.

68. Det krucifix som skall användas vid korshyllningen skall vara tillräckligt stort och av konstnärlig halt. Man väljer den första eller den andra av formerna i missalet. Akten utföres med den upphöjda värdighet som anstår detta höga frälsningsmysterium, likaså inbjudan då korset framvisas; folkets svar sker med sång. Man får inte utelämna den vördnadsfulla tystnaden efter varje enskild prostration, under det att prästen förblir stående och håller upp korset.

69. Man håller fram korset att hyllas av varje enskild person, eftersom den personliga tillbedjan är ett mycket viktigt inslag i denna gudstjänst. Endast om ett mycket stort antal deltagare föreligger kan man tillgripa lösningen att låta hela församlingen hylla korset samtidigt.

Under hyllningen använder man endast ett krucifix, för att tecknet skall komma till sin rätt. Under korshyllningen sjunger man antifonerna, Improperierna och hymnen, som i lyrisk form besjunger frälsningshistorien, men man kan också använda andra lämpliga psalmer ur psalmboken (jfr n. 42).

70. Prästen sjunger invitatoriet till Herrens bön, som alla sjunger tillsammans. Fridshälsningen utelämnas i dag.

Kommunionen utdelas enligt ordningen i missalet. Under kommunionen kan man sjunga psaltarsalmen 21 eller annan lämplig psalm ur psalmboken. Efter kommuniionsutdelningen bär man tillbaka ciboriet till repositionstabernaklet vid sidan av kyrkoskeppet.

71. Efter gudstjänsten avkläder man altaret men lämnar kvar korset och de fyra ljusstakarna. I kyrkan iordningställer man en lämplig plats att ställa krucifixet (t ex repositionskapellet för eukaristin som konsekrerats på Skärtorsdagen), där de troende kan hylla det, kyssa det och tillbringa en stund i meditation.

72. Man skall inte utelämna andakter av betydelse för fromhetslivet, t ex korsvägsandakten, passionsprocessioner eller andakter till Marie smärtor. Texter och sånger under dessa andakter skall överensstämma med liturgins anda. Dessa andaktsövningar skall förläggas till tidpunkter som inte medför risken att de överskuggar de liturgiska gudstjänster, som till sin natur är långt viktigare.

VI. PÅSKAFTON

73. På Påskafton dröjer kyrkan inför Herrens grav och betraktar hans lidande och död samt hans nedstigande till dödsriket, och med fasta och bön väntar hon på uppståndelsen. Det är synnerligen önskvärt att man firar läsningsgudstjänsten och laudes gemensamt med församlingen (jfr n. 40). Där detta inte kan ske bär man fira en ordets gudstjänst eller en andakt som motsvarar dagens mysterium.

74. Man kan ställa ut en bild av Kristi korsfästelse, hans nedtagande från korset eller hans nedstigande till dödsriket, bilder som illustrerar Påskaftonens mysterium, för att de troende skall kunna vörda dem, eller eventuellt en bild av den smärtorika Jungfrun Maria.

75. Denna dag avstår kyrkan helt från mässoffret. Kommunionen får endast utdelas som viaticum. Det är inte tillåtet att fira bröllop eller andra sakrament, med undantag av boten och de sjukas smörjelse.

76. De troende skall undervisas om Påskaftonens särskilda karaktär. De sedvänjor och festligheter som en gång hörde samman med den anteciperade Påskvakan skall flyttas till Påsknatten eller Påskdagen.

VII. PÅSKDAGEN - HERRENS UPPSTÅNDELSE

A. PÅSKVAKAN

77. Enligt urgammal sed firas denna natt som ”helgad åt Herren” och dess vigilia ihågkommer den heliga natt, då Kristus uppstod. Den betraktas som ”alla heliga vigiliors moder”. Under den inväntar kyrkan Herrens uppståndelse, och hon firar den genom att fira de kristna initiationssakramenten.

a. Innebörden i att gudstjänsten firas nattetid

78. Hela Påskvakan äger rum på natten. Därför får den inte börja före mörkrets inbrott eller sluta efter gryningen till söndagen. Denna regel skall tolkas strikt. Missbruk och avvikande sedvänjor, som här och där har smugit sig in (som t ex att man förlägger Påskvakandets firande till den tidpunkt då man normalt firar söndagens liturgi kvällen innan) kan inte tolereras.

De skäl som ibland andras (t ex det riskabla i att vistas utomhus nattetid) anförs inte på julnatten eller när det gäller andra nattliga sammankomster.

79. Påskvakan, som judarna tillbringade i väntan på att Herren skulle gå förbi och befria dem från fångenskapen, iaktogs som en årlig åminnelsevaka; den var förebilden för den kommande och verkliga Påsken, Kristi påsk, natten för vår verkliga befrielse, natten ”då Kristus slet sönder dödens bojor och steg upp ur dödsriket som segrare”.

80. Sedan äldsta tid har kyrkan firat den årliga Påsken, högtidernas högtid, med en nattlig vigilia. Kristi uppståndelse är ju grunden för vår tro och vårt hopp, och genom dopet och konfirmationen har vi infogats i Kristi påskmysterium: vi har dött, begravts och uppstått med honom, och med honom skall vi också härska.

Denna vigilia är också en symbol för den eskatologiska väntan på Herrens ankomst.

b. Påskvakans struktur och vad dess enskilda delar betyder

81. Vigilian firas i följande ordning: efter ”lucernariet (ljusständningsbönen)” och förkunnandet av påskbudskapet (första delen av vigilian), betraktar den heliga kyrkan ”de underbara gärningar” som Herren har utfört för sitt folk alltifrån begynnelsen (andra delen av vigilian) ända till det ögonblick då hon tillsammans med sina i dopet pånyttfödda barn (tredje delen) blir inbjuden till det bord som Herren dukat åt sitt folk, åminnelsen av hans död och uppståndelse, i väntan på hans återkomst (fjärde delen).

Ingen får på eget bevåg ändra något i denna struktur.

82. Första delen innehåller symbolhandlingar och gester som skall utföras med sådan lugn värdighet att församlingen verkligen uppfattar deras innebörd, som också understryks av inledande ord och beledsagande böner.

Så långt det är möjligt skall man utanför kyrkan göra i ordning den nya elden, som skall vara så stor att den verkligen skingrar mörkret och upplyser natten.

Av respekt för att tecknet skall vara äkta skall man varje år använda ett enda, tämligen stort och nytt vaxljus. Det får aldrig vara en attrapp: det skall nämligen symbolisera Kristus,

världens ljus. Det välsignas med de tecken och ord som anges i missalet (eller på annat sätt som biskopskonferenserna fastställt).

83. Processionen in i kyrkan skall föregås och upplysas endast av påskljuset. Liksom Israels barn om natten föregicks och leddes av eldstoden, så skall de kristna följa Kristus, den Uppståndne.

Inget hindrar att man efter svaren "Gud, vi tackar dig" tillfogar en acklamation till Kristi ära. Lågan från påskljuset sprids efter hans till alla, som bär sina ljus i händerna. Det elektriska ljuset skall fortfarande vara släckt.

84. Diakonen förkunnar *Exsultet*, påskens budskap, som i lyrisk form besjunger hela påskmysteriet infogat i frälsningshistorien. Om ingen diakon finns tillgänglig och celebranten inte kan sjunga anförtros denna uppgift åt en kantor.

Biskopskonferenserna kan anpassa detta "budskap" genom att infoga församlingsacklamationer i det.

85. De bibliska läsningarna utgör andra delen av vigilian. De beskriver höjdpunkterna i frälsningshistorien, och man skall i lugn och ro föredra dem samt meditera över dem med hjälp av responsoriepsalmen, tystnaden och kollektbönen.

Den förnyade ordningen för Påskvakan omfattar sju läsningar ur Gamla Testamentet (ur Lagen och Profeterna), som i de flesta fall traditionellt har tillämpats på Påsken såväl i öst som i väst; därefter följer två läsningar ur Nya Testamentet (ur Apostlagärningarna och evangelierna). På detta sätt börjar kyrkan att "med utgångspunkt i Mose och alla profeterna" tolka Kristi påskmysterium. Därför skall alla läsningarna läsas närhelst så är möjligt, för att Påskvakans karaktär (som kräver gott om tid) inte skall gå förlorad.

Om emellertid pastorala skäl talar för att man skall inskränka antalet läsningar får man aldrig läsa mindre än tre läsningar ur Gamla Testamentet (alltså ur Lagen och Profeterna); under inga omständigheter får man utelämna läsningen ur Andra Moseboks femtonde kapitel och dess psalm (övergången av Röda Havet).

86. Den typologiska tolkningen av Gamla Testamentet grundar sig på det Nya och uttrycks av kollektbönen som celebranten läser efter varje läsning. Det kan vara lämpligt att understryka den med en kort inledning, så att den blir begriplig för församlingen. Detta kan ske genom diakonen eller prästen själv.

Stiftens liturgiska nämnder skall utarbeta hjälpmedel för själavårdarna till detta ändamål. Efter läsningarna följer responsoriepsalmerna. Denna återkommande upprepning skall bevara en rytm som hjälper deltagarna att andäktigt följa med i akten. Man skall noga tillse att psaltarpsalmerna inte ersätts med enklare folkliga visor.

87. Efter läsningarna ur Gamla Testamentet sjunger man Gloria, och man ringer enligt lokal sed i klockorna, ber kollektbönen och går över till läsningarna ur Nya Testamentet. Först läses aposteln Paulus uppmaning om dopet som ett infogande i Kristi påskmysterium.

Så reser sig alla; celebranten intonerar tre gånger Halleluja, varje gång ett tonsteg högre, varefter församlingen upprepar det. I nödfall kan sången intoneras av psalmisten eller kantorn,

och folket fortsätter sången genom att infoga Halleluja i psalmen 117, som så ofta citeras av apostlarna i deras påskförkunnelse. Slutligen förkunnar man genom evangeliet Herrens uppståndelse, som är höjdpunkt i ordets gudstjänst. Efter evangeliet får man inte utelämnas predikan, som gärna får vara mycket kort.

88. Tredje delen av vigilian utgörs av dopliturgin. Där firas sakramentalt Kristi Påsk och vår. Detta kan uttryckas i fullständig form i de kyrkor som har dopfont, framför allt om vid vuxendop eller åtminstone genom barndop. Också när inga dopkandidater finns skall man i församlingskyrkorna åtminstone välsigna dopvattnet. När detta inte sker vid dopfonten utan i koret skall man i ett andra moment flytta vattnet till dopkuppet (motsv.), där det skall förvaras under hela påsktiden. Där man inte har vare sig dopkandidater eller anledning att välsigna dopvattnet skall man ihågkomma dopet genom att välsigna påskvattnet, med vilket man bestänker folket.

89. Så följer förnyelsen av doplöftena, som inleds med några ord av celebranten. Församlingen står upp och håller sina (tända) ljus händerna och besvarar frågorna. Därefter bestänks de med vattnet: genom denna handling påminns de om det dop de själva mottagit. Prästen går genom kyrkan medan alla sjunger "Jag såg en ström (*Vidi aquam*)" eller annan psalm med anknytning till dopet.

90. Firandet av eukaristin är den fjärde delen och höjdpunkten i Påskvakan, Påskens sakrament i ordets fulla bemärkelse: åminnelsen av korsoffret och Kristus den Uppståndnes levande närvaro, fullbordan av den kristna initiationen och försmaken av den eviga Påsken.

91. Man får inte fira den eukaristiska liturgin i brådska, tvärtom måste alla gester och ord få komma till sin rätt och bli så expressiva som möjligt: allmänna kyrkobönen, i vilken de nydöpta som nu blivit kristna för första gången skall utöva sitt allmänna prästadöme; offertorieprocessionen, där de nydöpta deltar; första, andra eller tredje eukaristiska bönen, som skall sjungas med tillhörande inskott; slutligen kommunionen, som är det ögonblick då man helt och fullt införlivas i det mysterium som firas. Under kommunionen kan man lämpligen sjunga psalmen 118 med omkvädet "Vårt påskalamm Kristus" eller psalmen 34 med omkvädet "Halleluja, halleluja, halleluja" eller en annan psalm som uttrycker påskens jubel.

92. Det är önskvärt att kommunionen under Påskvakan mottas under båda gestalterna för att tecknet skall komma till sin fulla rätt. Ordinarii loci skall utnyttja denna möjlighet och beakta de omständigheter som gör den önskvärd.

c. Några pastorala råd

93. Påskvakan skall firas så att de troende får möjlighet att inse rikedomen i dess riter och böner; man måste tillse att tecknen är äkta, att församlingens deltagande underlättas, att det finns ministranter i tillräckligt antal, liksom lektorer och kör.

94. Det är önskvärt att flera församlingar kan komma samman i en enda kyrka när kyrkorna ligger nära varandra och deltagarna är få, vilket kan förhindra att gudstjänsterna firas i fullständigast och högtidligast möjliga form. Man skall underlätta för särskilda grupper att delta i den gemensamma Påskvakan, den plats där alla troende bör få uppleva den djupaste innebörden i detta att höra till en och samma kyrka.

De troende som är på semester och inte kan delta i sin egen församlings Påskvaka skall uppmanas att ansluta sig till gudstjänsten på den plats där de befinner sig.

95. När man pålyser Påskvakan bör man noga understryka att den inte är slutfasen i Påskaftonen. Tvärtom skall man framhäva att den firas under påsknatten, som en enda gudstjänsthandling. Självavårdarna skall tillse att ge en grundlig undervisning om vikten att delta i hela Påskvakan.

96. För att bättre kunna fira Påskvakan måste prästerna själva skaffa sig djupare kunskaper om texter och riter för att därigenom bli i stånd att ge en verklig mystagogi.

B. PÅSKDAGEN

97. Högmässan på Påskdagen skall firas under utvecklande av den största möjliga högtidlighet. Det är lämpligt att man i dag bestänker församlingen med vatten, välsignat under Påskvakan, som en botakt. Under bestänkandet sjungs antifonen ”Jag såg en ström (*Vidi aquam*)” eller en annan psalm med anknytning till dopet. Vigvattenkaren vid kyrkans ingång skall fyllas med detta vatten.

98. Man skall införa (och bevara) bruket att fira Påskdagens vesper som en dopmemoria. Under psaltarsången går man i procession till dopfunten.

99. Påskljuset skall ha sin plats intill ambonen och vara tänd åtminstone under alla högtidligare gudstjänster under påsktiden (mässan, laudes och vesper till och med Pingstdagen). Därefter skall det ha en hedersam placering i dopkapellet (motsv.) och från det skall dopljuset tändas. Under begravningar skall påskljuset ställas bredvid kistan för att understryka att den kristnes död är hans verkliga Påsk.

Utanför påsktiden skall man inte tända påskljuset, inte heller skall det ställas i koret.

VIII. PÅSKTIDEN

100. Man fortsätter att fira påsken under hela påsktiden. De femtio dagarna efter Påskdagen ända fram till Pingstdagen skall firas som en enda lång festdag, ”den stora Söndagen”.

101. Söndagarna under påsktiden skall betraktas som Påsksöndagar och har företräde framför alla Herrens fester och alla högtider. De högtider som sammanfaller med dem skall

anteciperas på lördagen. Maria- och helgonfester som infaller under denna tid får inte förläggas till söndagar.

102. För de vuxna som mottagit dopet under Påskvakan skall hela påsktiden bära prägel av en "mystagogi". Därför skall man, överallt där det finns neofyter, iaktta allt det som står i Ordning för den kristna initiationen av vuxna, nn. 37-40 samt 235-239. Under påskoktaven ber man alltid för de nydöpta i den eukaristiska bönen [svenska Missalet (1987), sid. 821 f].

103. Under hela påsktiden skall de nydöpta sitta på särskilda platser under söndagens högmässa. De bör försöka delta i mässorna i sällskap med sina faddrar. Man bör nämna dem i predikan och eventuellt i allmänna kyrkobönen. Vid slutet av mystagogin kan man, när Pingsten närmar sig, anordna en särskild gudstjänst, allt enligt regionala bruk. Det är vidare lämpligt att barn går till sin första kommunion under någon av dessa söndagar.

104. Under påsktiden skall herdarna undervisa de troende om betydelsen av kyrkans bud om påskkommunionen. Man bör uppmuntra bruket att bära den heliga kommunionen till sjuka under påskoktaven.

105. Där man har seden att välsigna hemmen i samband med påsken skall detta ske genom kyrkoherden och de präster eller diakoner som denne delegerar. Detta är ett dyrbart tillfälle att utöva herdekallet. Kyrkoherden bör besöka alla hemmen i sin församling, samtala med familjerna och hålla en kort bön med dem med hjälp av texterna i benediktioalet (*De Benedictionibus*) I större städer kan man samla familjerna för att i större grupper fira denna välsignelse.

106. Bland olika folk och kulturer möter man ett brett spektrum av folkliga bruk i samband med påsken. Ibland drar sådana festligheter mer uppmärksamhet till sig än själva det liturgiska firandet, och sådana seder skall inte föraktas utan kan vara mycket lämpliga som uttryck för ett visst folks religiösa mentalitet. Det är biskopskonferensernas uppgift att se till att sådana sedvanor länkas in i banor som främjar fromheten, att de står i överensstämmelse med liturgins anda, att de får en starkare liturgisk prägel och hämtar sin näring i liturgin och leder det kristna folket tillbaka dit.

107. Denna heliga tid av femtio dagar slutar i och med Pingstdagen, då man firar utgjutandet av den helige Ande över apostlarna, kyrkans födelse och inledningen av dess mission ute bland "alla språk, folk och folkslag". Man kan med fördel fira en förlängd Pingstvaka (dock utan Påskvakans dopkaraktär) som en intensiv bön i apostlarnas och de första lärjungarnas efterföljd, de som höll ut i endräktig bön tillsammans med Maria, Jesu mor, i väntan på den helige Ande.

108. "Påskhögtiden bär prägel av hela kyrkans glädje över syndernas förlåtelse, inte bara hos dem som återföds till livet genom dopet utan också hos dem som sedan länge räknas bland Guds äkta barn." Genom en ivrigare pastoral insats och större engagemang från alla kan det

med hjälp av Herrens nåd bli möjligt för var och en som deltagit i påskhögtiden att i sitt liv vittna om Påskens mysterium, som man i tro har firat.

Gudstjänstkongregationen i Rom, den 16 januari 1988.

Paul Augustin Card. Mayer, OSB
prefekt

+ Virgilio Noè
titulärärkebiskop av Voncaria, sekreterare